

Aci sosi pe vremuri de Ion Pillat

Introducere: *Tradiționalismul* este curentul literar care consideră valorile trecute superioare noului, remarcându-se prin prețuirea profundă a valorilor tradiționale ale spiritualității românești. În literatura română se identifică trei nuclee tradiționaliste: sămănătorismul, poporanismul și gândirismul, toate promovând valorile tradiției și cele autohtone.

Printre trăsăturile generale ale curentului se pot aminti: valorificarea spiritului național, prețuirea universului patriarhal al satului văzut ca vatră a spiritualității, istoria și folclorul devin surse inepuizabile de inspirație, iar influențele străine, lumea modernă, mediul citadin sunt respinse, fiind văzute ca decadente.

Ion Pillat este un poet reprezentativ pentru estetica tradiționalistă, temele predilecte ale poeziilor sale sunt: reînvierea trecutului prin descrierea unor locuri rămase vii în sufletul său precum dealurile toamnei, pridvorul străbun, imaginea bunicilor, acestea fiind elemente ale unui timp sufletesc, în care poetul se refugiază. **Specie:** Aparținând volumului „Pe Arges în sus” din 1923 poezia *Aci sosi pe vremuri* este, în esență, o meditație pe tema trecerii ireversibile a timpului.

Tema: Aparent o poezie de iubire, *Aci sosi pe vremuri* aduce în prim plan tema curgerii ireversibile a timpului, surprinsă în formula **repetabilității destinului omenesc**, sub forma poveștii de iubire a nepoților ce repetă, în forme imperceptibil modificate, povestea de iubire a bunicilor.

Titlul este o sintagmă ce conține două repere, unul de spațiu: „aci” și unul de timp: „pe vremuri”, evocând, în corelație cu întregul text, „casa amintirii”, locul natal, reper spațial stabil, pe care trecerea timpului nu reușește să-l distrugă.

Compoziție Poezia este alcătuită din 19 distihuri și un vers liber (monostih) cu valoare de concluzie, având ritm iambic, rimă împerecheată și măsură de 13-14 silabe, păstrând, în esență, structura de tip clasic.

Lirismul: Comunicarea poetică se realizează în principal în registrul **lirismului obiectiv**, deoarece textul este o meditație cu caracter general uman.

Transmiterea directă a trăirilor și sentimentelor prin intermediul verbelor și a formelor pronominale la persoana I și a II-a, dar și a elementelor de timp și de spațiu („casa amintirii”/ „aci”) motivează și prezența **lirismului de tip subiectiv**, susținut și de sentimentul elegiac (trist) al textului poetic.

Structura: Poezia este alcătuită dintr-o succesiune de secvențe lirice. Astfel **incipitul** -primele 3 strofe – reînvie, din amintire, imaginea locurilor natale: „La casa amintirii cu obloane și pridvor/Păienjeni zăbreliță și poartă și zăvor” (păienjenii devin simboluri ale trecerii necruțătoare a timpului).

Incipitul creează astfel imaginea memorării nostalgice a trecutului, casa fiind punctul de referință spre care se îndreaptă destinele umane căci în interiorului se petrec sosirile și plecările.

Obloanele, pridvorul, poarta, „hornul ce trage alene din ciubuc” fac din casa amintirilor un univers cald și intim, ce ține la distanță amenințarea morții, lăsând să se simtă doar dulcele ei presentiment melancolic, aici parcă timpul s-a oprit.

Secvență următoare (următoarele 7 distihuri) reconstituie povestea de iubire al cărei protagoniști sunt bunicii. Poetul le reînvie chipul la vârsta adolescenței, iar detaliile cadrului, ca și recuzita bunicii (berlina, crinolina) ori poemele romantice recitate de bunic sugerează atmosfera romantică, la modă pe atunci, conturând trecutul.

Sub clarul lunii, logodnicul recită poemul „Le lac” și chiar versurile din „Sburătorul” – referințele livrești (culturale) trimit la poezii și poeți romantici, la modă, astfel încât, tabloului i se accentuează nota romantică, melancolică, idila lor desfășurându-se „ca în basme”. Cu ajutorul epitetelor bunica era „subțire” și „tăcută”, bunicul nerăbdător sunt realizate portretele celor doi.

Finalul secvenței - distihul al nouălea: „*Si cum ședeau...departe, un clopot a sunat, / De nuntă sau de moarte, în turnul vechi din sat*” marchează, și prin intermediul punctelor de suspensie, fractura temporală dintre timpul ideal al dragostei și durată reală care îi va îmbătrâni fatal pe cei doi îndrăgostiți. Sunetul clopotului devine astfel legătura dintre trecut și prezent – constituindu-se și în leitmotivul poemului: „*Dar ei în clipa asta simțeau c-o să rămână/„Demult e mort bunicul, bunica e bătrână.”*”

Următoarea secvență (următoarele 2 distihuri) se constituie într-o pauză reflexivă, căci contemplând portretele strămoșilor, poetul meditează, de fapt, asupra curgerii timpului, care încremenește doar în fotografii. Acum conștientizarea trecerii timpului este una dureroasă, stârnind nostalgii, stări accentuate elegiace, poetul meditând asupra curgerii timpului, contemplând portretele străbunilor: „*Ce straniu lucru: vremea! Deodată pe perete/ Te vezi aievea numai în ștersele portrete.”*”

Atitudinea meditativă, nostalgică este, în fond, scopul textului poetic, elementele descriptive fiind doar un pretext pentru aceasta. Pastelul spiritual mizează, deci, pe sublinierea ideii de ciclicitate a vieții, de eternitate a unor sentimente, trăiri independente de trecerea timpului – povestea de iubire a bunicului și a bunicii nefiind unică, ci istoria repetată ciclic a sentimentului de iubire.

Ultima secvență surprinde, într-un scenariu reiuat, povestea de iubire a nepoților. Fără să știe, tânăra parcurge același drum, contemplând lanurile de secară, și subțire, ca bunica altădată, va coborî la scara pridvorului: „*Ca ieri sosi bunica ... și vii acum tu.”*”

În noua poveste de iubire, mitul se reface. Sentimentul este la fel de intens, doar detaliile livrești trădează trecerea timpului: îndrăgostitul de azi îi recită iubitei, cu ochi de ametist, poeme simboliste, semn că diferența dintre poveștile de iubire ține doar de moda vremii.

Finalul poemului reia versul refren; „*Și cum ședeam, ...departe un clopot a sunat/ Același clopot poate, în turnul vechi din sat/ De nuntă sau de moarte în turnul vechi din sat*” sugerând că ritmurile vieții nu se modifică, personajele apărând și dispărând de pe scena vieții în sunet de clopot, ca simbol al trecerii timpului și al repetabilității existenței umane.

La nivel fonetic, se remarcă muzicalitatea versurilor, realizată deseori prin aliterații: „*păienjeni zăbreliră și poartă și zăvor*”, „*ca umbre berze cad*”.

La nivel lexico-semantic, vocabularul folosit este unul voit arhaic, existând însă și câteva referințe la momente contemporane poetului, realizate mai ales prin trimiterile livrești: „*Ți-am șoptit poeme de bunul Francis Jammes.*” Regionalismele sunt rare (pridvor, dansa, aievea), iar limbajul este de cele mai multe ori obișnuit familiar.

Din punct de vedere morfosintactic se poate observa schimbarea timpurilor verbale: perfectul simplu fiind înlocuit cu imperfectul și cu perfectul compus, sugerându-se trecerea de la timpul ideal al dragostei, la cel real care distruge totul. Punctele de suspensie accentuează senzația de tristețe și a timpului neiertător.

La nivel stilistic, se constată îmbinarea desăvârșită a două procedee frecvente în lirica lui Pillat: paralelismul simbolic și simetria, care au rolul de a susține ideea repetabilității existenței umane și la nivelul construcției.

La nivel prozodic, poemul este compus din 19 distihuri și un monovers final ce sintetizează ideea textului: nașterea vieții din moarte și a morții din viață. Rima este împerecheată, iar măsura de 13-14 silabe.

Poezia „*Aci sosi pe vremuri*” de Ion Pillat aparține, asadar, literaturii tradiționaliste prin compoziția de tip clasic și prin abordarea unei tematici specifice universului rural, nostalgia trecutului, trecerea neiertătoare a timpului.

Revendicată în egală măsură de tradiționalism și de modernism, poezia „*Aci sosi pe vremuri*” (ca și întreaga operă poetică a lui Ion Pillat), poate ilustra, totuși, sincronizarea lirismului tradițional cu sensibilitatea modernă, păstrând din zona primului interesul pentru natură, nostalgia timpurilor de altădată și cultul strămoșilor, în timp ce, cu siguranță, prin rafinamentul textual, prin profunzimea ideilor și prin aluziile livrești, trece în zona literaturii de esență modernă.